

Warszawa, 26 maja 2025 r.

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Izabella Kust

ORCID 0000-0003-2153-2404

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

1985 r. - tytuł magistra pedagogiki Wydział Filozoficzno – Historyczny Uniwersytet Łódzki, Łódź 1985 r. promotor dr Iza Muchnicka – Dżakow,

2005 r.- stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki nadany uchwałą Rady Naukowej Instytutu Badań Edukacyjnych z dnia 8 lutego 2005 r. na podstawie rozprawy doktorskiej

Ograniczenia i szanse edukacyjne egzaminu dojrzałości w liceach technicznych

Promotor w przewodzie doktorskim: Prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski

Recenzenci w przewodzie doktorskim: Prof. dr hab. Andrzej Bogaj

Prof. dr hab. Jerzy Niemiec

Formy doskonalenia:

- Studium Podyplomowe z historii, Wydział Filozoficzno – Historyczny – Instytut Historii Uniwersytet Łódzki, Łódź 1.10. 1986 r.;
- Studia Podyplomowe w zakresie Integracji europejskiej Uniwersytet Warszawski, Centrum Europejskie, Warszawa 9.07.1997 r.;
- Studia Podyplomowe Zarządzanie oświatą, Instytut Badań Edukacyjnych Warszawa 17.01.2004.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

- od 1.10.2009 r. do nadal – zatrudnienie na stanowisku adiunkta, w katedrze Pedagogiki, na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Menedżerskiej Akademii Nauk Stosowanych (do 2022 r. Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie; od 1.10.2022 r. Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie);
- od 1.10. 2006 do 30.06.2010 - Pedagogium Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej w Warszawie [umowy cywilno – prawne].

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.
 - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a,

Tytuł osiągnięcia naukowego

Kust I., *Nauczyciel przedmiotów zawodowych w Polsce i w Portugalii. Studium opinii polskich i portugalskich studentów pedagogiki. Analiza porównawcza*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2024, ss. 687, ISBN: 978-83-8294-331-3, DOI 10.62634/9788382943313; <https://doi.org/10.62634/9788382943313> [E-book w załączeniu]

Recenzenci wydawniczy:

prof. dr hab. Zdzisław Wołk, dr hab. Mirosław Kowalski, prof. UZ,
dr hab. Michał Kwiatkowski, prof. APS.

W krajach rozwiniętych gospodarczo, charakteryzujących się wysoką wydajnością pracy, dobrze rozwiniętą infrastrukturą i wysokim Produktem Krajowym Brutto (PKB), kształcenie zawodowe jest ważnym elementem systemu edukacyjnego. Uwzględnia się tam związek kształcenia zawodowego jako elementu systemu gospodarczego z działalnością ekonomiczną. W sytuacji, kiedy praca staje się towarem, a systematyczny wzrost wskaźników ekonomicznych jest miernikiem sukcesu społecznego, zwiększa się też rola i znaczenie szkolnictwa zawodowego, przygotowującego kadry dla gospodarki narodowej.

Anthony Giddens wskazuje, iż przyszłość przeważającej większości ludzi zależeć będzie bezpośrednio od ich powodzenia w życiu zawodowym (Giddens, 2009, s. 108), które – jak uzupełnia Ryszard Gerlach – zależy od kwalifikacji i kompetencji na współczesnym wciąż zmieniającym się rynku pracy (Gerlach, 2018, s. 44).

Współczesne szkolnictwo zawodowe w coraz większym stopniu boryka się z problemem braku specjalistów od nauczania przedmiotów zawodowych. Wskazują na to m.in. informacje i komentarze zawarte w Barometrze zawodów. Badania potwierdzają

powszechny brak zainteresowania zawodem nauczyciela i starzenie się kadry zatrudnionej w szkołach. Problemów jest oczywiście więcej, toteż w poszukiwaniu rozwiązań warto uwzględniać koncepcje przyjmowane w innych krajach. Zagraniczne modele kształcenia mogą być inspiracją lub służyć implementacji – jako sprawdzone wzory rozwiązań – do polskiego systemu kształcenia zawodowego. Zmiany w szkolnictwie zawodowym wynikają z potrzeb rynku pracy, którego cechą charakterystyczną jest stały wzrost wymagań w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych pracownika. Konsekwencją tego jest zwiększenie wymogów dotyczących kwalifikacji kandydatów do pracy. Oznacza to potrzebę większej koncentracji na jakości kształcenia zawodowego.

W pedagogice trwa debata o konsekwencjach umacniania się idei *homo socio-economicus* w edukacji. Kształcenie zawodowe rozpatrywane jako socjoekonomiczny model rozwoju człowieka uważany jest za podstawową inwestycję edukacyjną zapewniającą jednostce wejście na rynek pracy (O'Boyle, 1994, vol. 52, s. 286–313). Jakość kwalifikacji decyduje o poziomie konkurencyjności, co w konsekwencji wpływa na poziom egzystencji jednostki, satysfakcję zawodową oraz status społeczny człowieka. Drugi wymiar kształcenia zawodowego, praktyczny, potwierdzają wyniki badań z przełomu XX i XXI w., jakie przeprowadzili eksperci Banku Światowego i naukowcy na zlecenie Organizacji Narodów Zjednoczonych. Udział zasobów kapitałowych w globalnym produkcie wynosi zaledwie 16%, zasobów naturalnych – 20%, a udział kwalifikacji – aż 64% (Kabaj, 2000, s. 175).

Tocząca się dyskusja o kształceniu zawodowym dotyczy w szczególności aspektu organizacyjnego. Można wydzielić dwa kierunki dyskursu: ekonomiczno-menedżerski i humanistyczno-społeczny. Pierwszy z nich jest postrzeganiem rozliczeniowo-finansowym w kategoriach opłacalności, zysku i straty. Drugi odwołuje się do niezbywalnych wartości humanistycznych, jakimi są mądrość, prawda, dobro, piękno, które są według mnie podstawą jakiegokolwiek kształcenia i wychowania, w tym oczywiście zawodowego. To człowiek kreuje rzeczywistość. Manuel Ferreira Patrício podkreślił rolę człowieka w tworzeniu świata, w tym ekonomii, która dominuje w codziennej rzeczywistości, również tej pedagogicznej, edukacyjnej, w kształceniu zawodowym. I upominał się o wartość i godność człowieka, który tworzy rzeczywistość. *To człowiek stwarza dzieła, które zmieniają świat nauki i jakość codziennego życia społeczeństw. Zatem ekonomia nie może być wyznacznikiem edukacji, kultury, medycyny* (Patrício, 2006, p. 86; Kust, 2024, s. 330). Warto zadbać o podmiotowy wymiar kształcenia zawodowego.

Szkolnictwo zawodowe wymaga rozważnej polityki i systemowych rozwiązań. Wprowadzanie kolejnych reform przyczyniło się w znacznym stopniu do osłabienia i prawie

upadku kształcenia zawodowego. W wyniku reform przeprowadzonych w latach 2000–2010 konsekwentnie *likwidowano szkoły zawodowe, zmniejszono o połowę liczbę uczniów szkół zawodowych, żywiołowo zwiększała się liczba studentów szkół wyższych* (Kabaj, 2012, s. 10). Miało to katastrofalny skutek dla kształcenia zawodowego. Można szybko zlikwidować, ale później bardzo trudno jest odbudować.

Autorska monografia jest głosem w dyskusji na temat nauczycieli przedmiotów zawodowych i problematyki kształcenia zawodowego. Jednocześnie poszukuje udanych doświadczeń w innych krajach. Inspiruje do przygotowania i zapoznania studentów z podwójnym obywatelstwem, tj. polskim i Unii Europejskiej, aby mogli funkcjonować zarówno w ojczystym kraju, jak i w państwach członkowskich UE. Celem książki jest interdyscyplinarne ujęcie aktywności nauczyciela przedmiotów zawodowych z perspektywy egzystencjalno-aksjologicznej i społeczno-kulturowej (problematyki o znacznym poziomie złożoności) wraz z ich uwarunkowaniami. Podjęłam się humanistycznej oceny działań ukierunkowanych na nauczyciela oraz ukazałam praktykę działalności nauczycielskiej w aspekcie porównawczym.

Badania są próbą i zaproszeniem do dyskusji oraz kontynuacji międzynarodowych badań porównawczych, które koncentrują się na nauczycielach przedmiotów zawodowych oraz problematyce kształcenia zawodowego. Jest to o tyle istotne, iż w niektórych państwach zgodnie z procedurą zatrudniania nauczyciel czasami latami czeka na pracę (Michalak-Dawidziuk, 2022, s. 108). Omawiana w monografii problematyka może przydać się administracji i nauczycielom szkolnictwa zawodowego oraz pedagogom w ośrodkach akademickich. Warto zainteresować publiczne służby zatrudnienia, organizacje pozarządowe i samorządy lokalne wyzwaniami, z jakimi mierzy się edukacja zawodowa, która jest również obszarem ponadnarodowym. Pozyskana wiedza jest oknem na świat – daje nowe spojrzenie, zachęca do zainteresowania się tego rodzaju kształceniem. Wymiana myśli i doświadczeń wspomaga kreowanie własnej biografii zawodowej, pomaga wyznaczać nowe kierunki działań. Porównywanie systemów, wskazywanie zalet i wad, umiejętność formułowania wniosków, dokonywanie analiz i syntez, antycypowanie na podstawie prognoz to wiedza, którą nabywa się w trakcie procesu kształcenia. Tego właśnie powinni uczyć się studenci.

Badania własne koncentrują się na wielowymiarowości zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych, ocenianego z perspektywy problematyki kształcenia zawodowego w aspekcie porównawczym. Pozwala to przybliżyć rozumienie sytuacji, w jakiej znajduje się całościowo pojmowane szkolnictwo zawodowe. Badania komparatystyczne, wskazanie

podobieństw i różnic postrzegania przez polskich i portugalskich studentów pedagogiki zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych pozwalają rozumieć konteksty i złożoność kształcenia zawodowego z perspektywy dwóch państw. W badaniach porównawczych uwzględniłam polski i portugalski kontekst społeczno-kulturowy, biorąc pod uwagę historyczne aspekty i specyfikę zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych oraz uwarunkowań kształcenia zawodowego w Polsce i w Portugalii. Obojętność wobec problemów nauczycieli przedmiotów zawodowych, brak troski o przyszłościowe rozwiązania dla tego typu szkolnictwa sprawiają, iż obszar kształcenia zawodowego ulega stagnacji, po której następuje regres. W trosce o nauczycieli przedmiotów zawodowych, o kształcenie zawodowe, o uczniów szkół zawodowych, którzy w swojej dziedzinie chcą być fachowcami kierowanymi przez profesjonalistów, warto zadbać o konstruktywny dyskurs i trafne, systemowe rozwiązania. Brak badań i monitorowania zaniedbanego obszaru kształcenia zawodowego sprawia, iż ta sfera popada w marazm. Jest to o tyle istotne, iż praktycznie od ostatnich (1993) prac badawczych profesora Zygmunta Wiatrowskiego nie było większych badań nad tą grupą nauczycieli.

Kwerenda polskiej i zagranicznej literatury przedmiotu i instytucjonalne wsparcie (staż naukowy) na Uniwersytecie Minho w Bradze w Portugalii wyraźnie wskazują na porównywalność ogólnych cech uczestników tego systemu, do których należy: postrzeganie zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych, konieczność całościowego rozwoju, duża dynamika zmian prawa oświatowego oraz niski prestiż zawodu nauczyciela kształcenia zawodowego. Badania mają wymiar międzynarodowy. Przesłanki teoretyczno-metodologiczne pracy oparte są głównie na naukach społecznych, pedagogice, pedagogice porównawczej i pedagogice pracy.

Monografia jest wynikiem dotychczasowych badań i doświadczeń naukowych, publikacji, zgromadzonego materiału badawczego, odbytych staży naukowych w Polsce i w Portugalii oraz doświadczeń zawodowych. Z obserwacji kształcenia zawodowego wynika, że sytuacja kształcenia zawodowego w Polsce wyraźnie się pogarsza. Z uwagi na niedostatek badań uzasadnione było podjęcie studiów empirycznych w tej problematyce. Przesłanką do badań była obserwacja ciągłej dynamiki zmian oświatowych, które wyrażają się w płynnej i niestabilnej rzeczywistości edukacyjnej, w tym w obrębie nauczycielskiej profesji. Sytuacja ta stanowi istotne wyzwanie dla całego środowiska edukacyjnego. Permanentny proces zmian, także w edukacji, w tym w szkolnictwie zawodowym, skłania do refleksji (Bauman, 2008, s. 209, 229; Wiłkomirska, 2010, s. 162; Kust, 2020, s. 305; Ferreira 2008, s. 247-248; Flores & Ferreira, 2009, p. 70). Warto zapytać, w jaki sposób zmienia się kształcenie

zawodowe i dlaczego jest ono dzisiaj ważne? Świat się zmienia, system społeczny stawia coraz wyższe wymagania co do kwalifikacji, umiejętności, jakości i poziomu kształcenia, ale pytanie o kształcenie zawodowe wciąż pozostaje otwarte i często jest spychane na drugi plan.

Rozważania prowadzone w książce skupione były wokół kilku ogólnych zagadnień: *Czym jest zawód? Czym jest biografia zawodowa? Czym jest kształcenie zawodowe? Jak postrzegają kształcenie zawodowe uczestnicy badania?* Kwestie te znajdują odzwierciedlenie w prezentowanych badaniach opinii studentów polskich i portugalskich.

Celem głównym badań było porównanie opinii polskich i portugalskich studentów na temat wybranych zagadnień dotyczących nauczycieli przedmiotów zawodowych i ich pracy. Celem szczegółowym badań było poznanie opinii studentów polskich i portugalskich o problemach zawodu nauczycieli przedmiotów zawodowych i kształcenia zawodowego w Polsce i w Portugalii. Badaniom poddani byli studenci kierunku Pedagogika – studiów nauczycielskich i nienauczycielskich, stacjonarnych i niestacjonarnych. Współcześnie szkolnictwo zawodowe kształci nie tylko dla przemysłu, ale coraz częściej do zawodów nietechnicznych, zwłaszcza do usługowych. Warto pytać studentów o ich związek z zawodem nauczycielskim i szkołą jako instytucją oraz podejmować aktywność w zakresie szukania rozwiązań dla systemu kształcenia zawodowego. Badania przeprowadziłam w grupie 172 studentów z Polski i 164 studentów z Portugalii. W podsumowaniu wskazałam wnioski uzasadnione wynikami badań i propozycje zmian, czyli postulaty i rekomendacje. Sformułowałam krytykę metodologiczną własnej pracy oraz pytania wyznaczające kierunki do dalszych badań, zgodnie z główną tezą pracy: *kształcenie zawodowe jest równoprawnym kształceniem humanistycznym, ponieważ degradacja jakościowa edukacji lub kształcenia zawodowego z konieczności nieuchronnie przynosi degradację samej istoty człowieka* (Patrício, 2006, p. 85).

Odpowiadając na pytanie: *Jakie problemy zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych i kształcenia zawodowego dostrzegają studenci w Polsce i w Portugalii?*, stwierdziłam, że studenci, zarówno w Polsce, jak i w Portugalii, nie są świadomi wszystkich problemów, z jakimi mierzą się nauczyciele przedmiotów zawodowych i kształcenia zawodowego. Niewiedzę studentów w tym zakresie z jednej strony tłumaczy złożoność problematyki kształcenia zawodowego, z drugiej – może ona wynikać z braku zainteresowania oraz nieobecności treści na ten temat w programach studiów pedagogicznych. Zauważalna jest jednak inna skala problemu. Duży niedobór specjalistów dostrzega zdecydowana większość (77,50%) polskich studentów i znacząco mniej portugalskich studentów (30,6%). Wyższe zarobki w gospodarce niż w szkole, jako jedną

z przyczyn braków kadrowych, wskazuje większość studentów polskich (61,3%) i zdecydowanie mniej liczna grupa studentów portugalskich (27,5%). Zatrudnienie w szkole planuje ogromna większość (79,2%) studentów portugalskich i tylko niespełna połowa (48,8%) polskich. W stopniu wysokim i bardzo wysokim (62,3% polscy i 73,60% portugalscy) dla studentów zatrudnienie w szkole jest świadomym wyborem. Niestety wynika to z braku ciekawszej alternatywy (42,30% polskich i 67,50% portugalskich). Dla nielicznych studentów, zarówno polskich, jak i portugalskich, motywacją do podjęcia zatrudnienia jest: misja, powołanie, zamiłowanie do nauczania, chęć pracy z młodzieżą czy też to, że jest to zawód potrzebny społeczeństwu. Wskazane przez studentów argumenty są przesłaniem zawodu nauczycielskiego.

Możliwości własnego rozwoju zawodowego i wiedzy o zawodach nauczyciela przedmiotów zawodowych rozpatrywane były w aspekcie: rozwój zawodowy i doskonalenie w zawodzie vs. przejściowy charakter pracy. Szkoła stała się nieatrakcyjna jako miejsce pracy, dlatego kształcenie do zawodu już na uczelni narażone wiąże się z dylematem: czy kształcić się, czy doskonać zawodowo? Zatrudniając się w szkole, absolwent traci dystans do zawodu, do swojej profesji, ponieważ ma mniejsze wynagrodzenie i mniejsze możliwości rozwoju zawodowego.

Możliwości rozwoju zawodowego nauczycieli przedmiotów zawodowych studenci polscy i portugalscy porównywalnie ocenili jako średnie. Znaczna grupa studentów przyjmuje neutralną postawę (nie mam zdania) na temat możliwości doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych i wiedzy o zawodach (32,10% polskich i 54,30% portugalskich). Powodem może być zbyt małe doświadczenie zawodowe i sceptyczna ocena sytuacji. Portugalscy studenci w zdecydowanej większości zatrudnienie w szkole postrzegają jako szansę dla nauczyciela przedmiotów zawodowych w kreowaniu ścieżki rozwoju zawodowego z uwagi na współpracę z pracodawcami (72,7%) i możliwość doskonalenia w zawodzie (69,80%). Pogląd ten podziela tylko 30,4% polskich studentów. Studenci różnią się w swoich opiniach za sprawą różnych rozwiązań systemowych. W Portugalii szkoły mają dobrze rozwiniętą współpracę z pracodawcami. W Polsce wciąż jest to problem otwarty. Motywacją wyboru zawodu przez studentów, zarówno polskich, jak i portugalskich, jest przejściowy charakter pracy. Stały rozwój zawodowy i doskonalenie w zawodzie to podstawa pracy zawodowej. Efektem jest awans zawodowy, autorytet w zawodzie, sukces zawodowy, co w istocie rzeczy stanowi sedno wykonywania zawodu i nadaje pracy sens. Badani polscy i portugalscy studenci, dokonując wyboru zawodu, planują zatrudnienie w szkole jako chwilową stabilizację. Uzasadnieniem jest konieczność zatrudnienia, ponieważ nie było

ciekawszej alternatywy (studenci polscy 42,30% i portugalscy 67,50%). Pracę w szkole studenci traktują jako okres przeczekania do chwili podjęcia lepszej pracy, stwarzającej ciekawsze możliwości rozwoju zawodowego, a przede wszystkim oferującej lepsze wynagrodzenie.

Studenci wyrazili opinię o dylematach i oczekiwaniach wobec zatrudnienia w zawodzie nauczycieli przedmiotów zawodowych. Wyniki badań wskazują, że dylematy studentów dotyczą zatrudnienia w zawodzie, natomiast oczekiwania odnoszą się do wyższego wynagrodzenia i statusu społecznego zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych. Argumentem, jaki dostrzegli studenci w wypowiedziach swobodnych, jest stabilna praca. Czynnikiem demotywującym są: niskie płace (84,5% polscy i 50,6% portugalscy studenci), niski prestiż społeczny zawodu/deprecjonowanie zawodu (46,4% polskich i 57,4% portugalskich studentów).

Ocena prestiżu społecznego zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych przez studentów polskich i portugalskich była porównywalna i wyrażona jako średnia i niska. Pracę nauczyciela przedmiotów zawodowych studenci oceniają jako zatrudnienie ostatniego wyboru lub bez wyboru z uwagi na trudności wykonywanej pracy. Na taką ocenę składają się brak możliwości wymiernego awansu zawodowego, brak ośrodków doskonalenia dla specjalistów kształcących w zawodzie oraz brak możliwości rozwoju w zawodzie jako specjalista. W odpowiedziach swobodnych zarówno polscy, jak i portugalscy studenci dostrzegli deprecjonowanie zawodu. Wyniki badań wskazują, iż badani studenci, nie mając wyraźnie sprecyzowanych oczekiwań wobec zawodu nauczyciela, szacują wyłącznie ryzyko co do istoty zatrudnienia w zawodzie. Podejmując ryzykowne decyzje, nie mając oczekiwań wobec zawodu, kierują się przetrwaniem w zawodzie, a nie biorą pod uwagę docelowego zatrudnienia. Przez brak motywacji do pozostania w zawodzie studenci oceniają sytuację z bliskiej perspektywy.

Badania zostały dodatkowo poddane pogłębionej analizie z wykorzystaniem wieloczynnikowej analizy wariancji. Zagadnienia dotyczyły oceny stopnia świadomości wyboru zatrudnienia w zawodzie, możliwości rozwoju zawodowego w gospodarce, możliwości doskonalenia umiejętności u pracodawców oraz prestiżu społecznego nauczyciela przedmiotów zawodowych. Zastosowanie tej metody pozwoliło na ocenę wpływu kraju i miejsca zamieszkania, płci, wieku i zawodu na odpowiedzi udzielane przez uczestników badania. W modelu opisującym ocenę stopnia świadomości podjęcia decyzji o zatrudnieniu w szkole, składającym się z takich czynników jak: kraj, płeć, wiek, zawód, miejsce zamieszkania oraz interakcje pomiędzy krajem a płcią, wiekiem i zawodem,

nie zidentyfikowano istotnych statystycznie czynników związanych z charakterystyką respondentów. Analiza eksplikowała, iż wśród ankietowanych pochodzących z Portugalii szansa na wyższą ocenę stopnia możliwości rozwoju zawodowego w gospodarce jest niższa niż wśród ankietowanych Polaków, jak również wśród respondentów z wykształceniem wyższym w odniesieniu do wskazanego innego poziomu wykształcenia oraz studentów w odniesieniu do nauczycieli.

Wyniki badań prowadzą do następujących wniosków:

1. Studenci w Polsce i w Portugalii dostrzegają problemy zawodu nauczycieli przedmiotów zawodowych i kształcenia zawodowego. Mają wiedzę o niedoborach kadry specjalistów w szkołach zawodowych i adekwatnie oceniają realia szkolnej rzeczywistości w zakresie zatrudnienia nauczycieli przedmiotów zawodowych. Identyfikują problem statusu zawodowego nauczycieli przedmiotów zawodowych i kształcenia zawodowego w ogóle. Polscy studenci częściej niż portugalscy dostrzegali problem braku specjalistów przedmiotów zawodowych w szkołach zawodowych. Powodem są niższe zarobki niż w sektorze gospodarki. Portugalscy studenci doceniali mniejszy wymiar godzin czasu pracy i większą możliwość samodoskonalenia. Ponadto częściej niż polscy koledzy świadomie planują zatrudnienie w szkole, podając jako powód brak innej możliwości wyboru.
2. Poglądy studentów polskich i portugalskich na temat możliwości własnego rozwoju zawodowego i wiedzy o zawodach są zbieżne. Wyniki badań potwierdzają niską świadomość studentów o możliwości rozwoju zawodowego nauczycieli przedmiotów zawodowych i słabą wiedzę o zawodach. Polscy i portugalscy studenci świadomie budują własną karierę zawodową. Różnice występują w motywacji i uzasadnieniu.
3. Dylematy studentów polskich i portugalskich koncentrują się wokół rozwoju i kreowania własnej ścieżki zawodowej. Perspektywicznie prognozują zatrudnienie i rozwój zawodowy. Stabilizacja zawodowa (stabilna praca) jest czynnikiem motywującym polskich i portugalskich studentów do zatrudnienia i wykonywania zawodu, na co wskazało kilku studentów (6 polskich i 2 portugalskich) w swobodnych wypowiedziach. Mimo że zależności nie są istotne statystycznie, zauważyłam bardzo ważny problem, którego nie przewidziałam w prognozowanych odpowiedziach kwestionariusza ankiety. Przyszłość to planowanie porządku i stabilizacji życiowej gwarantującej trwałość myślenia i kreowania osobistego rozwoju i życiowego sukcesu. Coraz częstszy na rynku pracy model zatrudniania pracowników na różnego rodzaju umowy krótkoterminowe zaburza planowanie kariery zawodowej, budowanie biografii zawodowej i stabilizacji życiowej. Młodzi ludzie, wchodząc w życie zawodowe, myślą perspektywicznie. Umowa na zlecenie wyłącznie doraźnie

rozwiązuje bieżące problemy. Stabilna praca jest czynnikiem wiążącym ich dorosłe wybory zawodowe. Na rynku pracy obserwowany jest też trend tymczasowości i gotowości do częstej zmiany pracy. Zapewne może to wynikać z doświadczeń i sytuacji rodziny pochodzenia. Należy jednak mieć na względzie zachodzące dynamiczne zmiany w gospodarce, konieczność przebranżawiania się firm i dostosowania do aktualnych potrzeb. Niepewność na rynkach ekonomicznych wymusza na pracodawcach częste zmiany. W konsekwencji dotyczy to wszystkich elementów rynku pracy, w tym również pracowników, ich kwalifikacji, mobilności i operatywności, a co za tym idzie – kosztów utrzymania przedsiębiorstwa. Jednym z dostępnych rozwiązań są umowy krótkoterminowe zwane popularnie umowami „śmieciowymi”. Jednakże ludzką naturą jest dążenie do stabilizacji, na co zwrócił uwagę Guy Standing: *niepewność miejsca pracy jest nową normą. Jak ludzie mają być w stanie budować karierę i tworzyć profil zawodowy, jeśli można ich bez uprzedzenia przenieść lub gdy kolejne szczeble drabiny zawodowej zostają nagle outsourcowane?* (Standing, 2014, s. 97).

4. Studenci portugalscy częściej niż polscy świadomie planują zatrudnienie w szkole, podając jako powód brak innej alternatywy. Pauperyzacja zawodu nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów zawodowych, w opinii zarówno polskich, jak i portugalskich studentów, dostrzegana jest bardzo wyraźnie. Wśród walorów zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych studenci polscy i portugalscy wskazują: ciekawą pracę z młodzieżą; satysfakcję, konieczność ustawicznego rozwoju zawodowego, nowe sytuacje inspirujące i motywujące do wykonywania zawodu.

5. Zarówno prestiż społeczny nauczycieli przedmiotów zawodowych, jak i kształcenie zawodowe mają średnią i niską ocenę polskich i portugalskich studentów. Praca w tym zawodzie może być traktowana jako zatrudnienie ostatniego wyboru lub bez wyboru z uwagi na: trud pracy z młodzieżą, która ze względu na słabe wyniki w nauce rekrutuje się do szkół zawodowych; niski prestiż społeczny zawodu; niskie wynagrodzenie (odsetek odpowiedzi Polaków był istotnie większy niż Portugalczyków). Portugalscy studenci zdecydowanie częściej niż polscy wskazywali z kolei na brak możliwości awansu, choć liczba takich odpowiedzi nie stanowiła nawet jednej czwartej rozważanej grupy. Biorąc pod uwagę priorytety oraz problematykę odpowiedzi studentów polskich, jak i portugalskich na temat prestiżu zawodu nauczycieli przedmiotów zawodowych, należy stwierdzić, iż odpowiedzi są podobne.

6. Istotnym czynnikiem obniżającym prestiż zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych w opinii zarówno polskich, jak i portugalskich studentów jest brak ośrodków doskonalenia dla specjalistów kształcących w zawodzie, brak wymiernego awansu zawodowego, brak

możliwości rozwoju w zawodzie jako specjalista. Nieliczni wskazywali na brak współpracy międzynarodowej, deprecjonowanie zawodu oraz trudną pracę nauczyciela. Portugalscy studenci częściej niż polscy utożsamiali kształcenie zawodowe z brakiem społecznego szacunku.

7. Niską ocenę prestiżu społecznego zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych pogłębia dynamika wprowadzanych reform oświatowych zarówno w Polsce, jak i Portugalii. Częstotliwość wdrażanych reform edukacyjnych pozytywnie oceniło zaledwie 12,1% studentów polskich i ponad połowa 53,4% odpowiadających Portugalczyków. Przeciwnego zdania była zdecydowana większość 85% polskich i 44,9% portugalskich studentów. Różnice pomiędzy studentami polskimi a portugalskimi w odpowiedziach na to pytanie były statystycznie istotne ($p < 0,001$; test Fishera). Argumentując niezadowolenie z dynamiki wprowadzanych reform, badani polscy studenci wskazywali zbyt szybkie ich wprowadzanie, brak weryfikacji efektów kształcenia, wprowadzanie chaosu i dezorganizację pracy szkół. Ponadto podstawy programowe są nieprzemyślane, niekonsultowane z nauczycielami, natomiast konsultanci wybrani do pisania podstaw programowych nie orientują się w sytuacji w poszczególnych zawodach.

8. Zarówno polscy, jak i portugalscy studenci wskazali wiele rzeczowych argumentów przeciw zbyt dużej częstotliwości wprowadzanych reform. Ich zdaniem należy doskonalić istniejący system, a nie wprowadzać kolejne reformy, które nie zawsze są przemyślane, wymagają długiego wdrażania i dydaktycznie są niedopracowane. Duża częstotliwość reform uniemożliwia ich ocenę; taka sytuacja może jeszcze pogorszyć jakość pracy w szkole zawodowej. Ponadto dynamika wprowadzanych reform nie sprzyja poczuciu bezpieczeństwa i motywacji nauczycieli, ponieważ ciągle zmieniają się treści nauczania. Dotychczasowe reformy nie były wystarczające, aby zwiększyć szacunek dla edukacji i nauczania. Reforma wymaga przemyślenia, konsultacji i czasu. Nauczyciele i uczniowie nie mają czasu na przystosowanie się do zmian, biurokracji i zasad rządzących systemem edukacji. Studenci dostrzegają brak możliwości dyskusji i podsumowań wdrażanych reform. Zauważona jest przez studentów coraz większa homogenizacja (ujednolicanie) specjalności. Odpowiednie, racjonalne reformy kształcenia zawodowego pozwoliłyby lepiej postrzegać tego typu kształcenie. Brak ewaluacji zmian powoduje, iż nauczyciele i uczniowie muszą nieustannie przystosowywać się do nowych zasad. Pozytywnie studenci portugalscy ocenili obecne reformy edukacyjne, które są bardziej powiązane z przedsiębiorstwami, sprzyjają innowacjom. Nieliczni portugalscy studenci wskazali, iż wprowadzane reformy są źle oceniane i nie rozwiązują takich problemów, jak wiek przechodzenia na emeryturę (jest

bardzo późny), i jest to problem występujący we wszystkich sektorach w Portugalii. Nadmierne obciążenie pracą administracyjną jest ogromne i ogranicza czas, który można poświęcić uczniom.

Wszystkie wskazane wyżej podobieństwa i różnice wypowiedzi studentów polskich i portugalskich odzwierciedlają złożoność sytuacji w szkolnictwie zawodowym, jego liczne uwarunkowania oraz konieczność podjęcia wysiłku zarówno w sferze formalnoprawnej, jak i opracowania sposobów wdrażania nowych rozwiązań, w tym pracy nad zmianą świadomości o kształceniu zawodowym.

Główna publikacja, jak i wcześniejsze opracowania ukazują liczne, wciąż otwarte problemy wymagające poszukiwania rozstrzygnięć badawczych i podejmowania działań organizacyjnych. Systemy kształcenia w Polsce i w Portugalii różnią się, ale opinie studentów polskich i portugalskich są podobne. Mam nadzieję, iż wnioski z badań będą inspiracją do następnych badań porównawczych. Po analizie wyników badań postulowałabym podejmowanie badań na temat: sposobów działania instytucji kooperujących z zapleczem społeczno-ekonomicznym szkoły zawodowej oraz zmian w porządku formalnoprawnym, ale przede wszystkim zmian w rzeczywistej pracy szkół zawodowych. Proponowałabym też następujące zmiany w organizacji kształcenia zawodowego do bieżącego i systematycznego stosowania:

- 1) doskonalenie systemu doksztalcania nauczycieli przedmiotów zawodowych przez powołanie specjalistycznych ośrodków metodycznych, instytutów badawczych, instytucji kształcenia zawodowego, specjalizujących się w analizach planów, programów kształcenia zawodowego i doskonalenia kadr specjalistów we współpracy z pracodawcami. Systematyczne monitorowanie kształcenia zawodowego w obszarach: celów, treści, metod oraz środków kształcenia, jak również problemów nauczycieli przedmiotów zawodowych jest koniecznością z uwagi na dużą dynamikę zmian w zawodach kształtującą się wysoce niezależnie od edukacji;
- 2) wprowadzenie systemu doradztwa zawodowego dla rodziców. Wypowiedzi niektórych studentów, zarówno polskich, jak i portugalskich, potwierdzają, że niska jest świadomość na temat kształcenia zawodowego i jest ono postrzegane w pejoratywnym kontekście. Zmianę świadomości społecznej o kształceniu zawodowym i uświadamianie należy zacząć od rodziców. Dlatego zaproponowałam przygotowanie warsztatów z zakresu doradztwa zawodowego dla rodziców¹;

¹ Model warsztatów dla rodziców uczniów klas 7-8 umieściłam w Aneksie Załącznik nr 6 w książce

- 3) położenie nacisku na stabilność prawa oświatowego ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia zawodowego;
- 4) wprowadzenie stałego monitoringu efektów kształcenia zawodowego przez powołanie przygotowanej do tego instytucji. System kształcenia powinien być stabilny, teraz rozmija się ze zmianami społecznymi;
- 5) uwzględnienie w planach i programach studiów problematyki kształcenia zawodowego. Zwiększyłoby to świadomość studentów o tym rodzaju kształcenia;
- 6) uwzględnienie studenckich praktyk pedagogicznych w szkołach zawodowych, co przyczyni się do zwiększenia świadomości, jakie znaczenie ma kształcenie zawodowe dla gospodarki.

Rekomendacje (prognozy, perspektywy)

Rekomendacje dotyczą czterech badanych obszarów: *Czym jest kształcenie zawodowe? Jak kształcić zawodowo? Jak organizować system kształcenia zawodowego? Czym jest ekonomizacja kształcenia zawodowego?*

1. Kształcenie zawodowe uznawać należy za stały element społecznego procesu kształcenia i niezbędny składnik jego całości - powinno więc mieć taki sam status jak każde kształcenie ogólne.
2. Dysonans ekonomiczno-organizacyjny stawia absolwenta wyższej uczelni technicznej, ekonomicznej lub innej przed koniecznością wyboru między zatrudnieniem w szkole lub w gospodarce co jest wyborem trudnym bo dotyczącym niewspółmiernych możliwości. Konieczne jest podniesienie statusu zawodowego nauczycieli przedmiotów zawodowych i zapewnienie jego porównywalności ze statusem osoby zatrudnionej w gospodarce i przemyśle. Warunkiem podstawowym jest stałe monitorowanie zasad, zadań, funkcji i celów zawodu, do wykonywania którego kształci się przyszłego absolwenta i nauczyciela.
3. Dynamika dokonujących się zmian wymaga stałego monitorowania praktyki edukacyjnej. Oznacza to potrzebę bieżącego korygowania działań podejmowanych przez wszystkie zainteresowane podmioty, czyli: nauczycieli przedmiotów zawodowych, władze szkoły (szkoła jako instytucja), rodziców, uczniów, pracodawców, kuratoria oświaty, jednostki samorządu terytorialnego, środowiska lokalne, regionalne.
4. Warunkiem dobrze funkcjonującego kształcenia zawodowego są profesjonalni nauczyciele przedmiotów zawodowych. System kształcenia zawodowego należy tak organizować, aby do zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych trafiali najlepsi specjaliści. To właśnie ta grupa zawodowa kształci przyszłe pokolenia fachowców. Od ich wiedzy, umiejętności,

profesjonalizmu i wytrwałości w zawodzie zależy jakość wykonywanej pracy i dzieła. Obecnie najlepsi absolwenci wyższych uczelni, specjaliści zatrudniają się w przemyśle, w gospodarce.

5. Prestiż nauczyciela przedmiotów zawodowych to podstawa funkcjonowania szkół zawodowych. Istotne jest pozyskiwanie wykwalifikowanych i merytorycznych pracowników dla rynku pracy właśnie poprzez kształcenie zawodowe.

Bibliografia

- Bauman Z., Płynna nowoczesność, przekł. T. Kunz, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2008.
- O'Boyle E.J., "Review of Social Economy" 1994, vol. 52, s. 286–313.
- Ferreira F.I., Reformas educativas, formação e subjectividades dos professores, Revista Brasileira de Educação, v. 13 n. 38 maio/ago. 2008, <http://dx.doi.org/10.1590/S1413-24782008000200004>.
- Flores M.A. & Ferreira F.I., The Induction and Mentoring of New Teachers in Portugal: Contradictions, Needs and Opportunities, Sage Journals 2009, vol. 4, number 1, (<https://doi.org/10.2304/rcie.2009.4.1.63>).
- Giddens A., Europa w epoce globalnej, przeł. M. Klimowicz, M. Habura; red. nauk. pol. wyd. T. Żyro, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Kust I., Misja nauczyciela szkoły zawodowej, [w:] Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, wspólnotowości i autonomii, (red.) J. Madalińska-Michalak, A. Wiłkomirska, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2020.
- Gerlach R., Przygotowanie uczniów szkół zawodowych do tranzycji na rynek pracy, [w:] Szkoła – studia – doskonalenie zawodowe: problemy, propozycje, inspiracje, (red.) Ł. Sułkowski, D. Nawrat-Wyras, M. Klimka-Kołyso, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź–Warszawa 2018, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, T. XIX, z. 8, cz. III, [<http://piz.san.edu.pl/index.php?id=253>, pobrane 22.04.2025 r.]).
- Kabaj M., Efektywność kształcenia zawodowego w wybranych krajach, [w:] Efektywność kształcenia zawodowego. Kształcenie zawodowe a rynek pracy, (red.) U. Jeruszka, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2000.
- Kabaj M., Wpływ systemów kształcenia zawodowego na zatrudnienie i bezrobocie młodzieży, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2012.
- Kust I., Nauczyciel przedmiotów zawodowych w Polsce i w Portugalii. Studium opinii polskich i portugalskich studentów pedagogiki. Analiza porównawcza, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2024.

Michalak-Dawidziuk J., Kształcenie nauczycieli – perspektywa studentów w Polsce i Portugalii, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2022.

Patrício M.F., Educação e formação profissional: Que Futuro?, [w:] Manuel Ferreira Patrício, Educação e formação profissional. As Perspectivas do Movimento da Escola Cultural, Porto Editora, Porto Portugal 2006.

Piekarski J., Jakość wiedzy, jakość szkoły – podstawa programowa a rynek pracy, [w:] I. Kust & J. Michalak-Dawidziuk (red.), Kształcenie i wychowanie dla pracy i rozwoju, Wyższa Szkoła Menedżerska, Warszawa 2013.

Piekarski J., Jakość wiedzy pod kontrolą – uwagi na temat „klątwy” ewaluacji biurokratycznej, [w:] G. Michalski (red.), Ewaluacja a jakość edukacji. Koncepcje – doświadczenia – kierunki praktycznych rozwiązań, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011.

Standing G., Prekariat, nowa niebezpieczna klasa, tł. K. Czarnecki, P. Kaczmarek, M. Karolak (red. nauk.) M. Szlinder, PWN SA, Warszawa 2014.

Wiłkomirska A., Zmiana – trauma i szansa, próba pedagogicznej refleksji, [w:] A. Przećławska, A. Wiłkomirska (red.), Między nieuchronnością a możliwością – wychowanie w warunkach zmiany, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2010.

Omówienie podejmowanej problematyki naukowej

Omówiona powyżej rozprawa habilitacyjna jest wynikiem poszukiwań badawczych podejmowanych we wcześniejszych opracowaniach naukowych. Dysertację doktorską pt. *Ograniczenia i szanse edukacyjne egzaminu dojrzałości w liceach technicznych* obroniłam w 2005 r. Praca odnosiła się do dorobku pedagogiki, dydaktyki, pedagogiki pracy, socjologii, psychologii. W latach 1999–2002 w oświacie następowały istotne zmiany dotyczące sposobu przeprowadzania egzaminu dojrzałości. Głównym celem i motywacją do zrealizowania badań była wynikająca z reformy systemu oświaty zmiana w zakresie egzaminu dojrzałości. Dążyłam też do sformułowania wniosków służących lepszemu funkcjonowaniu systemu oświaty, zlikwidowaniu ograniczeń i zapewnieniu lepszych szans edukacyjnych egzaminu dojrzałości w liceach technicznych. Zainteresowania badawcze kontynuowałam odnosząc się do Baumanowskiej kategorii ciągłego unowocześniania i modernizacji, zakładającej, że tylko *stan płynny jest stały* (por. Bauman, Kraków, 2008).

Przyjmując powyższe założenie, zainteresowania naukowe i zdobyte w kolejnych latach doświadczenie skoncentrowałam wokół pedagogiki, dydaktyki, pedagogiki pracy, pedagogiki porównawczej. Zainteresowania badawcze po obronie pracy doktorskiej skupione były na następujących zagadnieniach:

1. Proces zmian w kształceniu zawodowym i w systemie oświaty.
2. Jakość i efektywność w edukacji i w zarządzaniu oświatą.
3. Doradztwo zawodowe a kształcenie zawodowe.
4. Wychowanie do wartości w kształceniu zawodowym.
5. Przygotowanie do rynku pracy versus kształcenie zawodowe.
6. Specyfika zawodu nauczyciela w kształceniu zawodowym.

Proces zmian w kształceniu zawodowym i w systemie oświaty niezależnie od przedziału czasowego cechuje wysoka dynamika. Skłania to do refleksji, badań oraz dyskusji. Ogłoszona w 1999 r. reforma systemu edukacji zakładała wprowadzenie w miejsce dotychczasowego egzaminu dojrzałości w szkołach średnich tzw. Nowej Matury. Za przeprowadzeniem reformy przemawiały ważne zmiany w świecie, jak i w Polsce. Celem badań była m.in. analiza procesu zmian w sposobie przeprowadzania matury, ze szczególnym uwzględnieniem liceów technicznych. Badania ukazały niedoskonałości we wdrażaniu reformy oświatowej w zakresie systemu doskonalenia nauczycieli oraz różnic między założeniami autorów reformy a faktycznym działaniem. Częste zmiany legislacyjne nawet w trakcie procesu wprowadzanej reformy w egzaminie dojrzałości spowodowały chaos w szkołach. Jednak bezsprzecznie badania wykazały pozytywne wdrażanej reformy, czyli: uaktywnienie środowiska pedagogicznego w różnych formach doskonalenia, otwartość młodzieży na zmiany, w tym na Nową Maturę, oraz potrzebę kontynuacji nauki w szkołach wyższych. Pomimo niedoskonałości wdrażanej w 1999 r. reformy należy stwierdzić, iż była ona pozytywną zmianą. Badania przeprowadziłam wśród 8 (13,79%) spośród 58 liceów technicznych z województwa mazowieckiego. Z 3000 uczniów klas programowo najwyższych w ww. szkołach w badaniach wzięło udział 272, w tym 94 dziewczęta (czyli 34,56% z ogółu biorących udział w badaniach uczniów) i 178 chłopców (65,44% biorących udział w badaniach uczniów).

Badania omówiłam w następujących artykułach nawiązujących do wyników badań pracy doktorskiej:

- 1) *Proces wdrażania egzaminu maturalnego w opinii maturzystów liceów technicznych – rocznik 2003*, „Neodidagmata” 27/28, Poznań 2005, s. 78–94.

- 2) *Losy absolwentów liceów technicznych w okresie wprowadzania reformy – rok szkolny 2001/2002*, [w:] *Szkoła w nauce i praktyce edukacyjnej*, (red.) B. Muchacka, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2006, s. 51–59.
- 3) *Przygotowanie nauczycieli w okresie wdrażania reformy systemu edukacji do realizacji zadań wynikających z nowej matury*, [w:] *Kształcenie kandydatów na nauczycieli. Teoria – praktyka*, (red.) T. Gumuła, T. Dyrda, Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego, Kielce 2006, s. 305–312.
- 4) *Egzamin maturalny w opinii maturzystów liceów technicznych województwa mazowieckiego – rocznik 2002*, Roczniki Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego Oddział w Warszawie nr 7, Kraków 2006, s. 155–162.

Zainspirowana powyższymi badaniami podjęłam kolejne działania, które stały się obszarem problemowym badawczych dociekań. Bardzo ważnym i inspirującym dla mnie był udział w polskiej części projektu „Reducing Early School Leaving in the EU” realizowanego w ramach 7. Programu Ramowego Unii Europejskiej w latach 2013–2018: www.resl-eu.org, (*Reducing Early School Leaving in Europe* number 320223 FP7 theme: SSH-2012-1 EU, Koordynator: CeMIS University of Antwerp Belgium) na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Opracowałam tekst dotyczący kształcenia zawodowego w świetle reform systemu edukacji, który był przydatny do opracowania raportów wewnętrznych na temat systemu edukacji w Polsce. [Załącznik do p. 4]

W konsekwencji pogłębiona analiza tekstów została opublikowana w punktowanym czasopiśmie z listy MNiSW, czyli: *Vocational Education and Training in the Light of the Reforms of Polish Education System in the Years 1999–2017*, „Educational Studies Review”, 2020, vol. 1, no 30, 211–230 [Załącznik do p. 4]. Celem analizy było ukazanie konsekwencji zmian w szkolnictwie zawodowym wprowadzanych w latach 1999–2017. Efektem reform była m.in. tendencja do likwidacji szkolnictwa zawodowego na rzecz edukacji ogólnokształcącej. W konsekwencji zubożono rynek pracy o wykwalifikowanych specjalistów przy jednoczesnym wysokim stopniu zapotrzebowania na fachowców.

Wychodząc z założenia, że specyfika systemu oświaty, tak jak i innych usług publicznych, polega na tym, że *decyzje podejmowane dziś owocują w dalszej perspektywie czasowej* (Śliwerski, 2009, s. 42), podjęłam badania z obszaru **jakości i efektywności w edukacji i zarządzaniu oświatą**. To właśnie od wprowadzanych reform zależy funkcjonowanie szkoły, dlatego niezbędne jest ciągłe monitorowanie tego procesu. Stanowisko takie prezentuje Michael Fullan, który uważa, że uzasadnione jest, iż *rząd nie*

może abdykować od odpowiedzialności za dogłębne zmiany oświatowych, zainicjowanych przez procedury legislacyjne i polityczne, choć naturalnie są limity tego, co może być osiągnięte przez regulacje (por. Fullan, 1996, s. 254–258, [w:] Nowosad, 2010, s. 136). Pogląd ten podziela Inetta Nowosad, twierdząc, iż jakość procesu kształcenia zależy od podejmowanych działań na rzecz zaspokojenia potrzeb rzeczywistych, zakładanych i zależnych od oddziaływań w środowisku lokalnym. Ten punkt wyjścia był uzasadnieniem do kolejnych analiz dotyczących sposobu sprawowania nadzoru pedagogicznego przez dyrektora szkoły. Badania dotyczące efektów uczenia się przeprowadziłam wśród absolwentów studiów II stopnia w niepublicznej uczelni na przełomie czerwca i lipca 2014 r., wśród 417 studentów [z ogólnej liczby 579, w tym 458 kobiet i 121 mężczyzn]. Średnia wieku studentów wynosiła 29 lat. Absolwenci w większości wysoko ocenili zarówno uzyskaną wiedzę, jak i umiejętności przygotowujące do pracy. Studenci podkreślili również, iż zmiana projektowania programów studiów powinna być kompatybilna ze skutecznym wspieraniem studentów w osiąganiu zamierzonych efektów uczenia się (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych).

Analizy i wyniki badań były opisane w następujących wybranych artykułach i rozdziale w monografii:

- 1) *Jakość zarządzania – wyzwania wobec kadry kierowniczej*, „Nowa Szkoła” 2011, R. 67, nr 5, s. 29–37.
- 2) *Wyzwania wobec kadry kierowniczej w aspekcie zwiększania efektywności jakości zarządzania*, „Studia Społeczne” 2012, nr 1(5), s. 37–51, ISSN 2081-0008.
- 3) *Nowy model kształcenia w szkolnictwie wyższym a przygotowanie do rynku pracy* [w:] *Na rozdrożu biurokratycznej arbitralności* (red.) E.J. Kryńska, M. Głoskowska-Sołdatow, A. Kienig, Oficyna Wydawnicza Aspra, Warszawa 2015, s. 247–257.

Problematykę modelowania systemu oświatowego przez regulacje prawne podjęłam zainspirowana zagadnieniami poruszonymi przez Inettę Nowosad. Autorka omawia czynniki zapewniające jakość pracy szkoły w kontekście integralnego modelu kierowania rozwojem całego systemu z uwzględnieniem wszystkich szkół w kraju. Wskazuje: urzędy centralne, organa prowadzące i zarządzające szkołą, ale również podstawy prawne, ogólnokrajowe zadania. Pośredni, ale znaczący wpływ na szkołę mają np. konferencje, dokształcanie nauczycieli (Nowosad, 2010, s. 135). W artykułach analizie poddałam czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, które oddziałują na przygotowanie potencjalnego absolwenta do rynku pracy.

Opinie uwzględniały realia praktyki szkolnej lat 2012–2016. Pytaniami badawczymi, na które odpowiadali dyrektorzy z Warszawy i powiatów okołowskich, były: *Do jakiego stopnia zmiany formalnoprawne mogą zmienić rzeczywistość społeczną, rzeczywistość edukacyjną? Czy reformami możemy zmienić świat? Czy rzeczywiście korzystną zmianą są kolejne reformy a system oświatowy zwiększa swoją efektywność? czy też kolejne zmiany wprowadzają zamieszanie i zagubienie?* Omówione wyniki badań były próbą odpowiedzi na pytania stawiane z perspektywy zmian formalnoprawnych (czynniki zewnętrzne). Ocenie modernizacji systemu oświaty towarzyszy głębsza refleksja. Analogicznie dokonałam analizy czynników wewnętrznych, które mają wpływ na zwiększenie efektywności kształcenia w zawodach oraz przygotowanie absolwentów szkół zawodowych do rynku pracy. Kolejne reformy skłaniały do pytań o *stopień zaangażowania szkół zawodowych w proces zmian oraz jak szkoły zawodowe przygotowują absolwentów do rynku pracy*. W konkluzji przeprowadzonych badań stwierdziłam, iż system kształcenia zawodowego w Polsce poddawany jest ciągłym zmianom, ale istotne problemy wciąż pozostają nierozstrzygnięte. Badania przeprowadziłam w październiku 2016 r. wśród 57 dyrektorów (46 kobiet i 11 mężczyzn) ponadgimnazjalnych zespołów szkół kształcących w zawodach technicznych, w tym technik informatyk.

- 1) Kust I., *Effectiveness of vocational education and training from the perspective of formal and legal changes-analysis of external factors (part 1)*, [tł. *Efektywność procesu kształcenia zawodowego z perspektywy zmian formalnoprawnych – analiza czynników zewnętrznych (część 1)*], [w:] „Szkola – Zawód – Praca” 2021, nr 1, s. 102–122, DOI: <https://doi.org/10.34767/SZP.2021.01.07>; [Załącznik do p.4].
- 2) Kust I., *Effectiveness of vocational education and training from the perspective of formal and legal changes-analysis of internal factors (part 2)*, [tł. *Efektywność procesu kształcenia zawodowego z perspektywy zmian formalnoprawnych – analiza czynników wewnętrznych, (część 2)*], [w:] „Szkola – Zawód – Praca” 2021, nr 22, s. 91–117, <https://doi.org/10.34767/SZP.2021.02.06>; [Załącznik do p.4].

Doradztwo zawodowe a kształcenie zawodowe to kolejny podejmowany przeze mnie problem w badaniach i publikacjach. Przemiany współczesnego świata, tj. globalizacja, mobilność zawodowa, przekształcenia w gospodarce, nowe technologie, cyfryzacja, zmiany organizacji pracy wynikające z informatyzacji oraz wzrost oczekiwań pracodawców co do umiejętności pracowników, wpisują się w ideę uczenia się przez całe życie (*lifelong learning*

– LLL). Przygotowanie młodzieży do wyzwań nieprzewidywalnego rynku pracy i kilkukrotnej zmiany zawodu w trakcie własnej aktywności zawodowej, przy uwzględnieniu własnego rozwoju, i kreowanie własnej biografii zawodowej to duże wyzwanie, z jakim mierzą się młodzi ludzie. W tych trudnych wyborach uczniów potrzebna jest współpraca szkoły z rodzicami. Ten aspekt problematyki doradztwa zawodowego poruszyłam w swej rozprawie habilitacyjnej w części *Doradztwo zawodowe dla rodziców ze szczególnym zwróceniem uwagi na znaczenie pracy w życiu człowieka oraz znaczenie ścieżki kariery zawodowej (Nauczyciel przedmiotów zawodowych w Polsce i w Portugalii (...))* Aneks Załącznik 6. *Model doradztwa zawodowego dla rodziców*, s. 622]. Ponadto problematykę doradztwa zawodowego omówiłam w następujących wybranych rozdziałach w monografiach:

- 1) *Doradca zawodowy w kontekście wdrażania podstawy programowej kształcenia ogólnego i zawodowego*, [w:] I. Kust, J. Michalak-Dawidziuk J. (red.), *Kształcenie i wychowanie (...)* Warszawa 2013, s. 147–171.
- 2) *Międzykulturowe aspekty pracy doradczej*, [w:] „Kultura – Sztuka – Edukacja”, (red.) B. Kurowska B., K. Łopot-Dzierwa, tom I, Kraków 2015, s. 288–302.
- 3) *Uczeń technikum wobec wyboru kierunku kształcenia/pracy*, [w:] *Wyzwania i dylematy edukacyjno-zawodowe*, (red. nauk.) E. Baron-Polańczyk, A. Klementowska, Zielona Góra 2017, s. 53–70.
- 4) *Dialog w procesie planowania ścieżki kariery ucznia szkoły ponadgimnazjalnej w kontekście rozwiązań systemowych*, [w:] *Pedagogika dialogu. Emancypacyjny potencjał dialogu*, (red.) D. Jankowska, 2017, s. 266–275.

Proces humanizacji kształcenia zawodowego i odnoszenie się do procesu wychowawczego w szkole i **wychowanie do wartości w kształceniu zawodowym** są podstawami w komunikacji międzyludzkiej, budowaniu systemu wartości, poszanowania ludzkiej godności. Uwrażliwianie na potrzeby innych to ważny element codziennej pracy wychowawczej. Kształcenie i wychowanie młodzieży w szkołach zawodowych pozostaje w ścisłym związku z etyką, rozważaniami o podmiotowości człowieka, również w kontekście przygotowania do wykonywania zawodu, funkcjonowania na rynku pracy, przyszłego życia osobistego i rodzinnego. Odniesienie do wartości jest szczególnie ważne, ponieważ jest to istota działania, myślenia i refleksji człowieka przy dokonywaniu wyborów. Służą temu uniwersalne wartości, tj. prawda, dobro, piękno zawarte w myśli filozofów, logików. W dobie rywalizacji, komercjalizacji i ekonomizacji modelu kształcenia są one szczególnie istotne, dlatego podjęłam się problematyki wychowania w publikacjach:

- 1) *Dziedzictwo kultury wartości w poglądach Uczniów Szkoły Lwowsko-Warszawskiej jako wzorzec dla młodzieży szkół zawodowych*, „Szkoła – Zawód – Praca” 2019, nr 18, s. 90–110, [Załącznik do p. 4].
- 2) *Wartość pracy w życiu człowieka*, [w:] *W świecie nauki, pracy i edukacji. 90-lecie urodzin Profesora Zygmunta Wiatrowskiego*, (red.) F. Szlosek, R. Gerlach, Warszawa 2018, s. 385–399.
- 3) *Znaczenie wychowania estetycznego w rozwoju człowieka* [w:] *Sztuka i wychowanie. Współczesne problemy edukacji estetycznej*, (red.) K. Pankowska, Warszawa 2010, s. 221–233.

Efektem kształcenia zawodowego jest przygotowanie do rynku pracy. Od 2012 r. zmieniał się sposób myślenia o procesie kształcenia zawodowego zarówno dla nauczyciela, jak i ucznia. Zmiana ta zakłada zaangażowanie obu stron do większej aktywności. Temu celowi służy idea tworzenia programów kształcenia na podstawie efektów uczenia się w podziale na wiedzę, umiejętności i postawy (kompetencje społeczne). Było to nowatorskie rozwiązanie edukacyjne odnoszące się do wymagań współczesnego rynku pracy. Jedną z kształtowanych postaw jest postawa transgresyjna. Jednostka w działaniu transgresyjnym częściej skupia się na pozytywnych stronach swego wysiłku niż na ewentualnej porażce. Pozytywna motywacja jest bodźcem do działania. Mimo dużej dynamiki prawa oświatowego, od 2017 r. podstawa programowa (rozporządzenie MEN z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej; Dz.U. 2024 poz. 996 z późn. zm.) uwzględnia konieczność kreowania postawy transgresyjnej, co świadczy o znaczeniu tej postawy w procesie kształcenia i wychowania, i przygotowania do rynku pracy. W tym kontekście podjęłam rozważania: **przygotowanie do rynku pracy versus kształcenie zawodowe**. Punktem wyjścia do dyskusji i praktyki edukacyjnej dotyczących kształcenia zawodowego był stan nauki, polityki oświatowej, środowiska wychowawczego i stosunków międzyludzkich. Przygotowanie zawodowe to oczekiwania pracodawców w stosunku do pracownika, współpraca ze szkołami zawodowymi, przygotowanie uczniów do rynku pracy, wyzwania wobec nowych zawodów oraz zwrócenie uwagi na zróżnicowanie

w zatrudnieniu kobiet i mężczyzn. Podjęta przeze mnie problematyka zawarta została w poniższych wybranych rozdziałach w monografii i artykułach czasopism z listy MNiSW:

- 1) *Przygotowanie przyszłego pracownika do rynku pracy w kontekście współpracy pracodawców ze szkołami zawodowymi*, [w:] *Nauka. Edukacja. Praca. Profesorowi Stefanowi Michałowi Kwiatkowskiemu w 70-lecie urodzin*, (red.) U. Jeruszka, J. Łaszczyk, B. Marcinkowska, F. Szlosek, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2018, s. 486–508.

Istotą kształcenia zawodowego jest przygotowanie uczniów do rynku pracy. Najbardziej efektywną formą jest współpraca szkół z pracodawcami. Pozyskanie pracodawców jest wciąż obowiązkiem, ale przede wszystkim wyzwaniem dla szkół. Osobiste zaangażowanie nauczycieli i dyrektorów szkół zawodowych zwiększa skuteczność realizacji ciekawych praktyk i uprzątnienia nauki, co przybliży uczniom rynek pracy, nie tylko krajowy, ale i międzynarodowy, europejski. Takie działania wspiera program Erasmus+.

- 2) *Przygotowanie uczniów szkół zawodowych do rynku pracy w kontekście współczesnych rozwiązań i nowych perspektyw*, [w:] *Edukacyjne konteksty współczesności z myślą o przyszłości*, (red.) J. Madalińska-Michalak, N.G. Piłkuła, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2018, s. 477–495, ISBN 978-83-8095-418-2 ss. 706. [Załącznik do p.4]

Z uwagi na fakt, iż 1 września 2017 r. rozpoczęła się kolejna reforma systemu edukacji, wskazane było dokonanie ewaluacji zmian z perspektywy realiów praktyki szkolnej z lat 2012–2016. Celem poznawczym przeprowadzanych badań było poznanie opinii dyrektorów szkół zawodowych z Warszawy i województwa mazowieckiego na temat przygotowania uczniów do rynku pracy. Problemy badawcze to: *Czy i w jaki sposób wyodrębnienie kwalifikacji wpłynęło na przygotowanie uczniów do rynku pracy? Jakie warunki w kształceniu zawodowym powinny być spełnione, aby w szkołach były uzyskiwane konkretne kwalifikacje?* Dyrektorzy, wskazując na trudności w pozyskiwaniu pracodawców w okresie 2012–2016, potwierdzili właściwy kierunek zmian. Większość dyrektorów pozytywnie oceniło zwiększenie efektywności kształcenia poprzez wyodrębnienie kwalifikacji, konieczność tworzenia przez nauczycieli własnych programów oraz zwiększenie udziału pracodawców w procesie kształcenia. Uogólniając, badani dyrektorzy szkół pozytywnie ocenili kształcenie zawodowe versus przygotowanie do rynku pracy z perspektywy lat 2012–2016 wdrażanej reformy szkolnictwa, w tym zawodowego.

- 3) *Postawa transgresyjna a proces edukacyjno-wychowawczy w szkole zawodowej*, [w:] *Transgresja jako motyw refleksji nad wychowaniem*, (red.) A. Ciążela & S. Jaronowska,

Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie, Warszawa 2017, s. 109–123, ISBN 978 – 83 -64953 -72-9, ss. 453;

4) *Popular Culture As an Inspiration for New Professions*, “Culture. Society. Education”, 2017, no. 1, s. 275–288, <https://doi.org/10.14746/kse.2017.11.16>. [Załącznik do p. 4];

5) *Kultura popularna inspiracją do powstawania nowych zawodów*, „Kultura. Społeczeństwo. Edukacja”, 2017, nr 1 (11), s. 281–295, polskojęzyczna wersja artykułu, <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/kse/article/view/18302/19025>. [Załącznik do p. 4]

Wieloaspektowy charakter kultury popularnej inspiruje różne formy aktywności, w tym powstawanie nowych zawodów. Zgodnie z prognozami rynku pracy, zawód przyszłości zapewnia szerokie możliwości zatrudnienia i kariery zawodowej. Uczniowie mogą inspirować pewne działania pedagogiczne, przyczyniając się do realizacji interesujących projektów we współpracy ze środowiskiem lokalnym, z pracodawcami, uczelniami. Ważnym elementem są relacje nauczyciel – uczeń, a temat popkultury może inspirować do powstawania nowych zawodów. Pokazuje to przypadek Technikum Poligraficznego w Warszawie, które z inspiracji uczniów wprowadziło nowe specjalności, tj. technik organizacji reklamy i technik cyfrowych procesów graficznych.

6) *Metody i możliwości redukcji różnicowania kobiet i mężczyzn na rynku pracy*, [w:] *Sociální pedagogika ve světle společenského, institucionálního a individuálního ohrožení*, (red.) S. Neslušanová, M. Niklová, E. Jarosz, Brno 2015, s. 763–778.

Szereg różnych badań i analiz wskazuje na niekorzystną pozycję kobiet na rynku pracy, stroniczącą ocenę i zaniżone wynagrodzenia. Wyniki analiz raportów GUS potwierdzają, że – mimo adaptacji dyrektyw prawa unijnego do prawa polskiego – rzeczywiste zmiany muszą nastąpić w myśleniu pracodawców. Zmiany w ustawodawstwie, systemowe i zmiany mentalności są procesem ewolucyjnym. Wnioski potwierdziły tezę Agnieszki Gromkowskiej-Melosik, iż kobiety są w dużej mierze niezależnymi bohaterkami swojej życiowej historii (por. A. Gromkowska-Melosik, *Edukacja i (nie)równość społeczna kobiet. Studium dynamiki dostępu*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011, s. 172). Dostęp kobiet do różnych rodzajów tożsamości zawodowych, wykształcenia i sukcesu zawodowego coraz bardziej zmienia optykę ich postrzegania. Rzadziej są obiektem, który podlega kontroli, a coraz częściej same sprawują kontrolę nad sobą, tworząc własną tożsamość oraz biografię zawodową. Stając się niezależnymi kreatorkami sukcesu zawodowego, niejednokrotnie osiągają wysoki status społeczny.

7) *Oczekiwania pracodawców wobec zmieniającego się rynku pracy*, [w:] *Sociální pedagogika ve službě člověku a společnosti*, (red.) S. Neslušanová, I. Emmerová, E. Jarosz, Institut mezioborových studií, s.r.o, Brno 2014, s. 462–481.

Analiza danych statystycznych z raportów m.in. Urzędu Pracy m. st. Warszawy, Głównego Urzędu Statystycznego wykazała, iż na warszawskim rynku pracy obszar podaży i popytu jest bardzo zróżnicowany. Oczekiwania pracodawców dotyczą permanentnego podnoszenia kwalifikacji pracowniczych, doskonalenia umiejętności i kompetencji społecznych oraz doskonalenia zawodowego. Czas trwania nauki stał się kwestią drugorzędną. Istotnym elementem reformy jest nowe podejście do konstruowania programów kształcenia, opartych na efektach uczenia się, tj. wiedza, umiejętności i kompetencje. Wynika to z realizacji wskazówek Unii Europejskiej w zakresie tworzenia Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego. Determinantami zmian w edukacji są m.in. globalizacja, dynamiczny rynek pracy, niż demograficzny, obniżenie wieku realizacji obowiązku szkolnego i rozwój nowych technologii.

Powyższa problematyka była również prezentowana na VI Międzynarodowej Konferencji Naukowej z cyklu *Pedagogika społeczna w Europie Środkowej* pt. *Pedagogika społeczna w służbie jednostce i społeczeństwu – między indywidualizmem a wspólnotowością*. Konferencja była zorganizowana pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Organizator: Institut Mezioborových Studií w Brnie (Republika Czeska). Termin: 8–9 kwietnia 2014 r.

Istotnym dla mnie tematem jest **specyfika zawodu nauczyciela w kształceniu zawodowym**, który ściśle związany jest z moim głównym osiągnięciem naukowym, jakim jest monografia pt. *Nauczyciel przedmiotów zawodowych w Polsce i w Portugalii (...)*. Oto wybrane publikacje z tej problematyki:

1. *Refleksje polskiego nauczyciela z perspektywy niemieckiego systemu kształcenia dualnego*, [w:] *Polonia i Polacy za granicą. Kulturowe i edukacyjne obszary badań i doświadczeń*, (red.) A. Boroń, J. Gulczyńska, M. Barańska, M. Brenk, A. Mańkowska, K. Nowak-Kulczyński, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2020, s. 285–308; [ss. 404], DOI: [10.14746/amup.9788323238584](https://doi.org/10.14746/amup.9788323238584), [Załącznik do p. 4]

Na podstawie studium przypadku omówiłam doświadczenia polskiej nauczycielki zatrudnionej jako menedżerka edukacji zawodowej w niemieckim koncernie. Współpraca szkoły z pracodawcą stanowi podstawę funkcjonowania kształcenia zawodowego. Istotna jest kwestia rekrutowania i motywowania uczniów do kształcenia, podobnie jak problem

funkcjonowania imigrantów w niemieckim systemie kształcenia dualnego. W Niemczech podejmowane były działania na rzecz wsparcia uchodźców. Poszukiwanie elastycznych rozwiązań wynika z faktu, iż Niemcy to kraj imigracyjny. Wobec negatywnych prognoz demograficznych i globalnej konkurencji Niemcy potrzebują wysoko wykwalifikowanych pracowników. Większość imigrantów to ludzie młodzi poniżej 40. roku życia, a najliczniejszą grupę stanowią dzieci i młodzież do 15. roku życia. Najczęściej przybywają z Syrii, Albanii, Kosowa, Afganistanu i Iraku. Kształcenie dualne dla tych uczniów jest szansą na usamodzielnienie się, natomiast dla pracodawców – potencjalną sytuacją pozyskania wykwalifikowanego pracownika. Opinia polskiej nauczycielki, menedżerki edukacji zawodowej niemieckiego kształcenia dualnego, jest ważnym głosem w przedmiotowej sprawie.

2. *Misja nauczyciela szkoły zawodowej*, [w:] *Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, wspólnotowości i autonomii*, (red.) J. Madalińska-Michalak, A. Wilkomirska, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2020, s. 287–307; [ss. 492], <https://www.wuw.pl/product-pol-13432-Pedagogika-i-edukacja-wobec-kryzysu-zaufania-wspolnotowosci-i-autonomii-EBOOK.html>. [Załącznik do p. 4]

W kolejnym opracowaniu podjęłam próbę odpowiedzi na pytanie: *Co jest misją zawodu nauczyciela szkoły zawodowej*. Przyjęłam tezę: *Misją nauczyciela zawodowca jest dwuprofesjonalizm polegający na posługiwaniu się wiedzą zarówno specjalistyczną, jak i pedagogiczną w celu przygotowania fachowca do wykonywania zawodu*. Nauczyciele profesjonaliści wykonujący zawód z pasją kształtują kulturę szkoły i podnoszą jakość jej kształcenia. Podjęte w artykule pytania problemowe to: 1. *Czym jest misja nauczyciela szkoły zawodowej? Jak ją rozumieć?* 2. *W czym wyraża się mistrzostwo? Jaka jest relacja mistrzostwa i misji? Mentorstwa i misji?* 3. *Jak realizować misję?* Problematykę rozważałam w kontekście uwarunkowań pracy nauczyciela szkoły zawodowej. Cel może być zrealizowany dzięki zaangażowanym nauczycielom, którzy wykonują zawód z przekonaniem i pasją. Młodzi adepci wyższych uczelni nie są zainteresowani pracą w szkole z uwagi na niskie zarobki i brak perspektyw rozwoju zawodowego. Podjęcie zatrudnienia w szkole może oznaczać stagnację i przeczekanie na lepszą ofertę pracy. Dążenie nauczyciela do osiągnięcia mistrzostwa w zawodzie, do samorealizacji, do spełnienia się w profesji, która nadaje życiu sens, przynosi satysfakcję – jest wyzwaniem wobec codzienności pedagogicznej.

3. *Jak szkoła może pomóc uczniowi w odkrywaniu pasji? Analiza przypadku*, „Zeszyty Naukowe Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej

Akademii Nauk”, Zeszyt 19 *Opowiem Wam o Swojej Pasji: słowem, obrazem, dźwiękiem...* Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Pedagogiki, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2015, s. 187–203. [Załącznik do p. 4]

W artykule dzielę się osobistymi doświadczeniami jako nauczycielki historii w Zespole Szkół Mechaniczno-Samochodowych w Grodzisku Mazowieckim, odpowiadając na pytanie: *Czy i w jakim stopniu zarówno ja, jak i szkoła miały swój udział w niewątpliwym sukcesie życiowym młodego człowieka – obecnie znanego i cenionego aktora o wymiarze międzynarodowym?* W artykule podjęłam próbę odpowiedzi na pytanie: *Czy i na ile szkoła może rozwijać pasję? Jakie procesy i uwarunkowania muszą zachodzić w szkole, aby rozwijać pasję?* Zdecydowanie należy odpowiedzieć tak. A drogą do tego jest szeroko prowadzona działalność dydaktyczna, wychowawcza, aktywizująca. To staje się realne tylko dzięki bardzo zaangażowanemu nauczycielowi, który realizuje się i spełnia w zawodzie, który sam ma pasję i umiejętnie współpracuje, starając się zainteresować młodzież. W tym międzypokoleniowym dialogu pasja może się stać pomostem komunikacyjnym.

Bibliografia:

- Fullan M., *The New Meaning of Educational Reform*, London 1996.
- Nowosad I., *Możliwości i ograniczenia oddziaływania polityki oświatowej na jakość pracy szkoły*, [w:] I. Nowosad, I. Mortag, J. Ondráková, *Jakość życia i jakość szkoły. (...)*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2010.
- Śliwerski B., *Problemy współczesnej edukacji. Dekonstrukcja polityki oświatowej III RP*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.
- Gromkowska-Melosik A., *Edukacja i (nie)równość społeczna kobiet. Studium dynamiki dostępu*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011.

Naukowe zainteresowania omawianą problematyką potwierdza także udział i aktywność w licznych konferencjach, seminariach naukowych, artykułach naukowych. Ponadto wykonywałam ekspertyzy naukowe, recenzje i brałam udział w projektach badawczych.

Udział w konferencjach:

- a) ogólnopolskich, udział aktywny: 36
- b) międzynarodowych, udział aktywny: 20
- c) zagranicznych, udział aktywny: 2
- d) ogólnopolskich organizowanych przez Katedrę Pedagogiki Wyższej Szkoły Menedżerskiej (obecnie Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych) w Warszawie, udział aktywny: 7
- e) Seminariach Korczakowskich i wolontariackich organizowanych przez Katedrę Pedagogiki Wyższej Szkoły Menedżerskiej (obecnie Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych) w Warszawie i Akademią Pedagogiki Specjalnej, udział aktywny: 3
- f) międzynarodowych konferencjach organizowanych przez Katedrę Pedagogiki Wyższej Szkoły Menedżerskiej (obecnie Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych) w Warszawie), udział aktywny: 3.

W obszarze dydaktyczno-organizacyjnym i naukowym inspirowałam następujące działania w Wyższej Szkole Menedżerskiej (obecnie Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych) w Warszawie, w której jestem zatrudniona:

1) Organizowałam ogólnopolskie Seminaria Korczakowskie:

- a) *Idea Janusza Korczaka w pedagogice* pod Honorowym Patronatem Rzecznika Praw Dziecka Ministra Marka Michalaka. Seminarium zostało zorganizowane w ramach Roku Janusza Korczaka, ogłoszonego przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Uchwałą z dnia 16 września 2011 r. w sprawie ustanowienia roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka (M.P. nr 87, poz. 905) z inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka, Marka Michalaka.

Termin: 10 marca 2012 r.

Tytuł wystąpienia: *Myśl pedagogiczna Janusza Korczaka*

- b) *Dziecko jest jutrem – pedagogika Janusza Korczaka* pod Honorowym Patronatem Rzecznika Praw Dziecka Ministra Marka Michalaka.

Termin: 26 stycznia 2013 r.

Tytuł wystąpienia: *Dziecko jest jutrem – kompetencje dziecka w pedagogice Janusza Korczaka*

Wykłady inauguracyjne w kolejnych seminariach wygłosił prof. zw. dr hab. Karol Poznański. Efektem było nawiązanie współpracy z Rzecznikiem Praw Dziecka, Akademią Pedagogiki Specjalnej w Warszawie i współorganizacja kolejnych seminariów pod patronatem Mazowieckiego Kuratora Oświaty z udziałem nie tylko naukowców i środowiska oświatowego, ale również wybitnej aktorki Grażyny Barszczewskiej, która czytała fragmenty *Pism wybranych* Janusza Korczaka. Seminaria były okazją do wymiany doświadczeń oraz spotkań praktyków oświaty, którzy z racji swej profesji zajmują się prawami dziecka.

Konsekwencją tej aktywności był rozdział *Kreatywność w pedagogice Janusza Korczaka i edukacji dla rynku pracy XXI wieku* w monografii *Pedagogika dialogu. Wokół pedagogiki Janusza Korczaka* (red.) D. Jankowska, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2014, s. 296–305.

2) Współorganizowałam ogólnopolską konferencję *Edukacja a rynek pracy*, adresowaną do wielu odbiorców, tj.: naukowców, badaczy, a także praktyków oświaty.

Była ona zorganizowana we współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji w Warszawie w ramach projektu „Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół ze szczególnym uwzględnieniem II i IV etapu edukacyjnego”. Projekt ten był współfinansowany ze środków Unii Europejskiej – z Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, priorytet III, działanie 3.3, poddziałanie 3.3.3. Konferencja objęta była Honorowym Patronatem Mazowieckiego Kuratora Oświaty w Warszawie przy współudziale Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń.

Termin: 11 maja 2012 r.

Wynikiem tej aktywności był rozdział i monografia pod redakcją:

- Kust I., *Doradca zawodowy w kontekście wdrażania podstawy programowej kształcenia ogólnego i zawodowego*, [w:] I. Kust, J. Michalak-Dawidziuk (red.) *Kształcenie i wychowanie dla pracy i rozwoju*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, Warszawa 2013, (1/2 arkusza wydawniczego, s. 147–171)
- Kust I., Michalak-Dawidziuk J. (red.), *Kształcenie i wychowanie dla pracy i rozwoju*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, Warszawa 2013, ss. 300.

3) Współorganizowałam konferencje międzynarodowe w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie na temat pedagogiki Marii Montessori, w wyniku których powstały dwie monografie pod redakcją:

- a) Międzynarodowa konferencja *Wiosna Montessori – alternatywne metody edukacyjno-wychowawcze we współczesnej szkole i przedszkolu*

Organizator: Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie

Miejsce i termin: 17–19 kwietnia 2015 r.

Tytuł wystąpienia: *Edukacyjno-wychowawczy wymiar ciszy w procesie rozwoju ucznia*

Efektem pracy przy tej konferencji był rozdział i monografia pod redakcją:

Kust I., *Shaping attitudes required at the labor market during the educational process*, [Kształtowanie postaw niezbędnych na rynku pracy w procesie wychowania], [w:] I. Kust, J. Michalak-Dawidziuk (red.), *Alternatywne metody wspierające proces kształtowania u ucznia postaw koniecznych do rynku pracy*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie im. prof. J. Krzyżanowskiego, Warszawa 2016, s. 75–85, ISBN/EAN: 978-83-7520-225-0, ss. 338.

- b) IV Międzynarodowa Naukowo-Szkoleniowa Konferencja Montessori „Inspiracje”

Organizator: Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie

Termin: 4–6 kwietnia 2014 r.

Tytuł wystąpienia: *Dziecko motywacją do pracy w metodzie Marii Montessori*

Efektem pracy przy tej konferencji były rozdział i monografia pod redakcją:

Kust I., *Dziecko motywacją do pracy nauczyciela w metodzie Marii Montessori* [w:] I. Kust, J. Michalak-Dawidziuk (red.), *Autokreacja innowacyjna w procesie wychowawczym*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, Warszawa 2014 (1/2 arkusza wydawniczego), s. 219–233, ss. 423, ISBN/EAN: 9788375201673.

W 2017 r. w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie (obecnie Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie) założyłam Koło Młodych Pedagogów MENTOR (działa od 1.10.2017 r.). Aktywizuję studentów, inicjując różne formy aktywności naukowej. Należą do nich m.in. udział w konferencjach organizowanych przez Katedrę Pedagogiki Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie:

- 1) IV Ogólnopolskie Seminarium Metodologiczne z cyklu *Vitruvian Man w poszukiwaniu metody*

Termin: 13 kwietnia 2019 r. w Warszawie

Tytuł wystąpienia: *Wolontariat jako kształtowanie postaw i kompetencji społecznych –*

I. Kust, opiekun Koła Młodych Pedagogów MENTOR

- 2) Ogólnopolska konferencja *Oblicza Wolontariatu w XXI wieku. Wolontariat jako narzędzie rozwoju indywidualnego i społecznego*

Miejsce i termin: Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Warszawa, 14 czerwca 2019 r.

Organizator: Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

Tytuł referatu: *Studenckie koło naukowe jako przykład wolontariatu oraz rozwoju indywidualnego i społecznego w XXI w.* – dr Izabella Kust, opiekun Koła

- 3) VI Ogólnopolska Konferencja Metodologiczna *Vitruvian Man w poszukiwaniu metody. Dyskurs międzypokoleniowy w obliczu wartości*

Miejsce i termin: Warszawa, 17 czerwca 2023 r.

Organizator: Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie

Tytuł referatu: *Pedagogiczne dylematy edukacyjnej codzienności. Nauczyciel - czy jest to trafny wybór zawodu?* – dr Izabella Kust, opiekun Koła Młodych Pedagogów MENTOR

- 4) 18 maja 2024 r. VII Międzynarodowa Konferencja Metodologiczna *Vitruvian Man w poszukiwaniu metody* pt. *Jakość życia w teorii, badaniach i analizach.*

Tytuł referatu: *Uczeń zdolny i jego wrogowie – jak (nie)zmarnować talentu ucznia? Uczeń zdolny, czyli kto? – dr Izabella Kust, opiekun Koła Młodych Pedagogów MENTOR [Jak definiować ucznia zdolnego, jak zauważyć, jak wspierać i jakimi metodami pracować?]*

Poszczególne elementy i problemy zainteresowań badawczych dokładnie zostały przedstawione w poniższych, wybranych publikacjach. Celem rozdziałów w monografiach lub artykułów było wieloaspektowe ukazanie specyfiki i uwarunkowań kształcenia zawodowego. Inspiracją do napisania ww. książki był niedobór badań i prac naukowych poświęconych tej problematyce na krajowym rynku wydawniczym.

Potwierdzeniem świadczącym o zainteresowaniu problematyką kształcenia zawodowego są monografie pod redakcją naukową:

- 1) Kust I., Michalak-Dawidziuk J. (red.), *Alternatywne metody wspierające proces kształtowania u ucznia postaw koniecznych do rynku pracy*, Wydawnictwo im. prof. J. Krzyżanowskiego Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, Warszawa 2016, ss. 338, ISBN/EAN: 978-83-7520-225-0.

W tej publikacji znajduje się jedno opracowanie autorskie: Kust I., *Shaping attitudes required at the labor market during the educational process* [Kształtowanie postaw wymaganych na rynku pracy podczas procesu edukacyjnego], s. 75–85.

- 2) Kust I., Michalak-Dawidziuk J. (red.), *Autokreacja innowacyjna w procesie wychowawczym*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, Warszawa 2014, ss. 423, ISBN: 978-83-7520-167-3.

W tej publikacji znajduje się jedno opracowanie autorskie: Kust I., *Dziecko motywacją do pracy nauczyciela w metodzie Marii Montessori* [w:] *Autokreacja (...)*, s. 219–233.

Naukowe zainteresowania kształceniem zawodowym potwierdza również udział w projektach:

- 1) Polska część projektu "Reducing Early School Leaving in the EU" realizowanego w ramach 7. Programu Ramowego Unii Europejskiej w latach 2013–2018: www.resl-eu.org, (*Reducing Early School Leaving in Europe* number 320223 FP7 theme: SSH-2012-1 EU. Koordynator: CeMIS University of Antwerp Belgium) na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Opracowałam tekst dotyczący kształcenia zawodowego w świetle reform systemu edukacji, które były wykorzystane do opracowania raportów wewnętrznych na temat systemu edukacji w Polsce. [Załącznik do p.4]
- 2) W latach 2012–2013 wraz z dr Joanną Michalak-Dawidziuk wygrałyśmy projekt z Ośrodka Rozwoju Edukacji, który zrealizowany był w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie, [Załącznik do p. 4]. Kierowałyśmy projektem „Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół ze szczególnym uwzględnieniem II i IV etapu edukacyjnego” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, priorytet III, działanie 3.3, poddziałanie 3.3.3. Projekt był współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W projekcie 11 maja 2012 r. odbyła się konferencja *Edukacja a rynek pracy* oraz wydano monografię:
Kust I., Michalak-Dawidziuk J. (red.), *Kształcenie i wychowanie dla pracy i rozwoju*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, Warszawa 2013, ss. 300, ISBN 9788375201628.

W ww. publikacji znajduje się jedno opracowanie autorskie:

Kust I., *Doradca zawodowy w kontekście wdrażania podstawy programowej kształcenia ogólnego i zawodowego*, s. 147–169.

Beneficjentem był Ośrodek Rozwoju Edukacji. Projekt był współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Instytucja Pośrednicząca: Ministerstwo Edukacji Narodowej. Numer decyzji: POKL.03.03.03-00-003/10-01.

- 3) 2010–2011: realizacja zadań wynikających z nowego systemu sprawowania nadzoru pedagogicznego w projekcie „Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły etap II” w ramach III Priorytetu, Działania 3.1. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.
- 4) 2012: realizacja zadań zespołu zajmującego się analizą wymagania *Wykorzystywane są zasoby środowiska na rzecz wzajemnego rozwoju* realizowanego w projekcie „Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły etap III” w ramach III Priorytetu, Działania 3.1. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

[Załączniki do p. 5]

Doświadczenie naukowo-badawcze realizowałam od r. ak. 2015/2016 do 2019 podczas staży naukowych odbytych na czterech różnych uniwersytetach w Polsce i w Portugalii.

Staż naukowy:

1) Od 4 listopada do 4 grudnia 2019 r. zrealizowałam miesięczny staż naukowy w Instytucie Edukacji Uniwersytetu w Minho w Bradze w Portugalii. Opiekunem naukowym była prof. Maria Assunção Flores. Pod jej kierunkiem oraz po konsultacji z prof. Fernando Ilídio Ferreirą przeprowadziłam badania wśród studentów pedagogiki na temat kształcenia zawodowego, w tym nauczycieli przedmiotów zawodowych w Portugalii. Wyniki badań są opublikowane w monografii habilitacyjnej.

Kust I. (2024), *Nauczyciel przedmiotów zawodowych w Polsce i w Portugalii. Studium opinii polskich i portugalskich studentów pedagogiki. Analiza porównawcza*, Wydawnictwo „Impuls”, Kraków, ss. 688, ISBN druk: 978-83-8294-331-3, ISBN e-book 978-83-8294-407-5.

2) Od 1.10.2016 do 30.09.2018 r. odbyłam dwuletni staż naukowy w Katedrze Pedagogiki Pracy i Andragogiki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Celem stażu było przeprowadzenie ogólnopolskich badań naukowych w ramach autorskiego, indywidualnego projektu badawczego pt. „Proces zmian w kształceniu zawodowym oraz oczekiwania rynku pracy”. Celem badań było zdiagnozowanie poziomu przygotowania maturzystów do wykonywania zawodu technik informatyk – rocznik 2017. Badania przeprowadzone były wśród abiturientów techników kształcących się w zawodzie technik informatyk i nauczycieli informatycznych przedmiotów zawodowych, kształcących w zawodzie technik informatyk [kwiecień – maj 2017 r.; publikacja w opracowaniu].

3) W terminie od 1.10.2016 do 30.09.2017 r. odbyłam staż w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Nauk Pedagogicznych Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Opiekunem stażu był dyrektor Instytutu Pedagogiki dr. hab. Franciszek Szlosek, prof. APS. Tematem dyskusji naukowych była konceptualizacja badań dotyczących systemu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie, ze szczególnym uwzględnieniem technika informatyka. Brałam czynny udział w konferencjach Ogólnopolskiego Seminarium Badawczego Ustroń, Zuberec (Słowacja) oraz w comiesięcznych seminariach podoktorskich organizowanych przez dr. hab. Franciszka Szloska, prof. APS.

4) W roku ak. 2015/2016 odbyłam staż na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego w Warszawie, który umożliwił konsultacje z Kadrą Naukowo-Dydaktyczną, uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych konferencjach. Na zajęciach w ramach seminarium wygłosiłam referat *Zmiana w szkolnictwie zawodowym na podstawie wyników badań maturzystów liceów profilowanych w roku 2002 i 2003*.

Członkostwo w zagranicznych i krajowych stowarzyszeniach:
European Society for Research on the Education of Adults

Polskie Towarzystwo Pedagogiczne

Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne

Polskie Towarzystwo Diagnostyki Edukacyjnej

Polskie Towarzystwo Historyczne

Polskie Towarzystwo Profesjologiczne.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę [wybrane aktywności - Załączniki do p. 6]

Aktywność naukową realizowałam w ramach aktywności:

- 1) ERASMUS+ w Rumunii w dniach 2–4.06.2015 r. na Petru Major University of Tiîrgu Mureş, Romania, Certificate ERASMUS+, Teaching Assignment Mobility, Academic Year 2014-2015;
- 2) 18.11.2001r. - Seminarium zagraniczne „Organizacja i zarządzanie oświatą w Niemczech, Austrii i Szwajcarii”
- 3) 18-25.03.1996 r., Berlin, polsko-niemieckie seminarium „Zjednoczenie Niemiec, integracja europejska”, Europejski Instytut Kształcenia Obywatelskiego;
- 4) 13–20.04.1996 i 23-27.09.1996 r., Hamburg i Warszawa, polsko-niemieckie seminarium „Polska i Niemcy w Europie – wspólne wartości, wspólne interesy”;
- 5) 12-15.03.2002 r., Drezno, polsko-niemieckie seminarium „Od wrogości do dobrego sąsiedztwa – Polska i Niemcy w Europie”, Sächsische Landeszentrale für politische Bildung (SLpB).

Recenzje merytoryczno-dydaktyczne i ekspertyzy:

- 1) 2014 (listopad); Kust I.: Ekspertyza *Ocena realizacji usług poradnictwa zawodowego realizowanego w projektach komponentu regionalnego PO KL wdrażanego w województwie pomorskim*;
- 2) 2012 r.; I. Kust: recenzja merytoryczno-dydaktyczna – zbiór opisów ośmiu dobrych praktyk w zakresie środowiskowej pracy socjalnej przeznaczony do publikacji jako

materiał dydaktyczny dla studentów kierunku praca socjalna oraz jako inspiracja dla pracowników socjalnych w ich pracy zawodowej.

Publikacja: M. Rymsza (red.), *Praca środowiskowa w Polsce – tradycja i teraźniejszość. Dobre praktyki*, Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2014, ss. 308; ISBN 978 – 83-7689-268-9.

Publikacja realizowana w ramach projektu systemowego 1.18 *Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej* realizowanego na podstawie umowy o dofinansowanie UDA-POKL.01.02.00-00-004/09-00 zawartej w dniu 9 marca 2010 r. Działanie 1.2 Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej, Priorytet I Zatrudnienie i integracja społeczna Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

- 3) 2010-2011: udział w projektach e-learningowych – przygotowanie 5 przedmiotów na platformę do kształcenia na odległość w ramach projektu „Przedsiębiorcza uczelnia”, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, poddziałanie 4.1.1. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,
- 4) 2010 r.: Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie w ramach realizacji projektu „Przedsiębiorcza uczelnia” (poddziałanie 4.1.1. PO KL) wykonanie zestawu materiałów dydaktycznych „Planowanie i organizacja procesu edukacyjno-wychowawczego w szkole”.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

Inne osiągnięcia [Załączniki do p. 7]:

- 1) Złoty Medal za Długoletnią Służbę, 27 października 2022 r., nr legitymacji 410-2022-4;
- 2) Medal Komisji Edukacji Narodowej, Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, Warszawa dnia 26 czerwca 2002 r.; nr legitymacji nr 83030;
- 3) Nagroda Rektora indywidualna II stopnia za wyróżniającą się pracę dydaktyczną i organizacyjną na rzecz Menedżerskiej Akademii Nauk Stosowanych w Warszawie w roku akademickim 2023/2024;
- 4) Opiekun koła naukowego: Koło Młodych Pedagogów MENTOR w Menedżerskiej Akademii Nauk Stosowanych w Warszawie (od 1.10.2017 r. do nadal – informacja w zaświadczeniu o zatrudnieniu);

- 5) rzeczoznawca podręczników kształcenia ogólnego z listy Ministra Edukacji Narodowej; rok 2008;];
- 6) ekspert z listy Ministra Edukacji Narodowej wchodzący w skład komisji kwalifikacyjnych lub egzaminacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans na stopień zawodowy; rok 2001 [MEN/4099/Eks];
- 7) 2001.06.04 r.: egzaminator maturalny z historii, Centralna Komisja Egzaminacyjna w Warszawie, Warszawa;
- 8) 2001 r. [7 sierpnia] uzyskanie stopnia awansu zawodowego – nauczyciel dyplomowany, Mazowiecki Kurator Oświaty, Warszawa;
- 9) 1995 r. pierwszy stopień specjalizacji zawodowej w zakresie historii, Dyplom Międzywojewódzkiej Komisji do spraw Stopni Specjalizacji Zawodowej Nauczycieli – dr Norbert Dróbka; 1998 r.: drugi stopień specjalizacji zawodowej w zakresie historii, Dyplom Międzywojewódzkiej Komisji do spraw Stopni Specjalizacji Zawodowej Nauczycieli – dr Norbert Dróbka;
- 10) 11.02.2003–31.10.2011 r. zatrudnienie w Kuratorium Oświaty w Warszawie – starszy wizytator;
- 11) 2006–2010: Pedagogium Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej w Warszawie (w latach 2007–2008 wypromowanie 19 studentów, którzy uzyskali tytuł licencjata). [Załącznik do p. 3 zatrudnienie na zlecenie];
- 12) Akademia Pedagogiki Specjalnej: realizacja ćwiczeń z przedmiotów: Podstawy zarządzania oświatą, Organizacja i kierowanie oświatą, Kierowanie i administrowanie placówką oświatową, Organizacja procesu pedagogicznego placówki, Zarządzanie jakością, mierzenie jakości pracy placówki (2007–2008); [zatrudnienie na zlecenie].
- 13) Liczne formy doskonalenia zawodowego, m.in. kurs doskonalenia zawodowego „Być doradcą dla nowo powołanych doradców metodycznych”, ODN w Warszawie, Warszawa 14 lutego 2003 r.

Łącznie liczbę wypromowanych prac licencjackich i magisterskich i napisanych recenzji ilustruje poniższa tabelka

	Promotor Prace licencjackie	Promotor Prace mgr	Ogółem Promotorstwo prac licencjackich i magisterskich	Recenzent		Ogółem recenzji prac licencjackich i magisterskich
				Prace licencjackie	Prace mgr	
Pedagogium Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej w Warszawie lata 2007–2008	19	—	—	—	—	—
WSM w Warszawie lata 2009–2020	51	45	—	115	55	—
Razem	70	45	115	115	55	170

Łącznie promotorstwo i recenzowanie prac licencjackich i magisterskich w latach 2007–2020 odnosiło się do 285 prac.

Zainteresowania:

Turystyka:

- pilot wycieczek krajowych;
- przewodnik turystyczny PTTK;
- wydarzenia kulturalne.

Isabelle Lur

.....
(podpis wnioskodawcy)